

Letsch Endre

SZÓTÁRKRITIKA

Jogi iskolai szótár. Tankönyvkiadó Intézet, Újvidék, 1981. Összeállította: Stjepan Poljaković; a magyar részt értelmezte: Füstös Katalin

Ötnyelvű (szerbhorvát, magyar, szlovák, román, ruszin) szakszótár került az átfogóbb, tökéletesebb terminológiatudásra szomjazó szakmabeliek, az érdeklődő olvasók, ám ezúttal elsősorban a szakirányú jogi oktatás alanyai, a középiskolások kezébe.

Amennyiben az itt vizsgálandó jogi iskolai szótár forogatóit kiműveltebb szaknyelv alkalmazására óhajtjuk oktatni, a címszavak hetedrésze (!) — hozzávetőleg 300 magyar megoldás szorul hibaigazításra, kiegészítésre, csiszolásra. Némelykor a pontos terminusnak is birtokába jutunk ugyan, ám az adott címszók további megoldásait helyteleníteni vagyunk kénytelenek. Enyhítő körülmény talán, ha egyáltalán annak tekinthető, a forrásnyelvi rész fogyatékosága, hogy a szótár szerbhorvát oldalára is ráférne egy — a munkám során mintegy mellékesen tett megjegyzéseknél — alaposabb vizsgálat/bírálat.

A látszat ellenére távol áll tőlem a minden jóban (újban) rosszat, illetve a kákán is csomót keresés ingere. Az új iskolarendszerben — figyelembe véve szegényes szakszótár ellátottságunkat — nyilvánvalóan nélkülözhetetlen, hézagpótló segédeszközzel szívesebben írnék elismerő, köszöntő sorokat. Nem tehetem.

A nyelvművelésben immár egységes, a szinte teljes társadalmi elismertség szintjére emelkedett szabályok megkerülésével nézünk szembe már a szótár első lapján. A honos magyar vonzat ismeretében is előtérbe helyezett „nemzetközi” szóhasználat indokolatlan, s nem is szabatos:

akceptiranje menice — akceptál, VÁLTÓT ELFOGAD. A második megoldás helyes, az első pedig akkor is hiányosnak kellene minősíteni, ha eltökintենék az idegen szavak szemszögéből eszközölt vizsgálódás elvétől. Az akceptál ugyanis így, egymagában nem is kifejezetten szak- szó, csupán a kereskedelmi terminológia történetében sugallhatta a vál-

tónak (fizetésre) elfogadását. Ámbár azt is fontos megjegyezni, hogy például Bozóky Géza 55 évvel ezelőtt kiadott munkájában egyetlenegyszer sem említi az akceptál terminust.¹

Ugyanebbe a hibacsoportba (is) tartozik az *akcija* címszó értelmezése: akció, tevékenység, RÉSZVÉNY. Az akció egyrészt gyakran kiküszöbölhető idegen szó, másrészt viszont a sorrend helyüért azért is helyteleníthető, mert a tevékenység, cselekvés, kezdeményezés, a tettek mezejére lépés — mindegyik megfelelője lehet az akciónak — sokkal inkább sorolható a társadalmi-politikai kifejezések osztályába, mintsem a jogiakéba. A szótár magyar oldalán ennél fogva mindenképp a részvény műszó kívánkozik az első helyre.

Akreditiv — megbízólevél, hitellel, megbízás. A szótárértelmezői koncepció furcsa ellentmondásosságát bizonyítja, hogy bár a címszó fordítása esetében adva lett volna egy tökéletesebb megoldás lehetősége — az idegen eredetű szó ugyanis itt egyenrangúan használatos a magyar terminusokkal —, a magyar oldalon még utolsósorban sincs föltüntetve az AKKREDITÍV változat. Szerbhorvát—magyar jogi terminológiai viszonylatban egyebek között azért is föltétlenül szükséges (mind)két szó megtartása (akkreditív, hitellel), mert ha a szó szerinti fordítás és az egyszerűsítés elvét alkalmazzuk, a következő szó- és kifejezéspárok alakulnak ki:

creditno pismo — (személyi) hitellel

akreditiv — akkreditív, megbízólevél, hitellel.

A használat gyakorisága tekintetében az idegen szó terjedt el leginkább.²

Az *akt* belső címszavaként találkozunk a deklaratívni akt és a konstitutívni akt kifejezésekkel. Szótárbeli fordításai: kinyilvánító, illetve alapító, megalakító aktus — tévesek. Köznyelvi követelményeknek talán meg is felelnének (általános szótáraink³ a megadott formában tartalmazzák a kifejezések első tagjait), ám a jogi nyelv, egy jogi szótár egészen más (szak)igényeket támaszt, sajátos szavak, terminusok használatát javallja, sőt teszi kötelezővé. Helyesen:

deklaratívni akt — MEGÁLLAPÍTÓ AKTUS

konstitutívni akt — JOGALAKÍTÓ v. JOGALAPÍTÓ AKTUS.

Eme határozott állítás alátámasztása történjék a következtetés és az analógia módszerével. A magyar nyelvű szakirodalomban ugyanis ilyen formában nem leljük föl kutatott terminusainkat. A rangos források viszont a keresetek, a kereseti kérelmek fajai között a megállapítási (megállapításra irányuló) s a jogalapítási (jogalakításra irányuló, konstitutív) kereseteket tüntetik föl.⁴ Ahol egyfajta keresetet nyújtanak be, rendszerint hasonló ítélet is születik, melynek megnevezése adott. Mivel az ítélet aktus, az egyedi jogi aktusok kategóriájába tartozik, s mert a Karcsey-féle szótárból⁵ is ez olvasható ki: megállapító — deklaratív, s jogalapító — konstitutív. A terminológus határozottsága nem meglepő tehát.

Kiigazításra szorul továbbá a szótár *podzakonski akt* — törvényből

fakadó (eredő) aktus szócikke. A jugoszláv jogrendszertől és jogtudománytól eltérően a magyar jog- és szakirodalom, bár a kategorizálást természetesen elvégzi, nem illeti gyűjtőnévvel a jogforrások hierarchiájában a törvény alatt helyet foglaló aktusokat. A jugoszláviai magyar jogi terminológiának ez esetben önálló megoldás után kellett néznie. A jogelmélet néhány hazai művelője tükörfordítást kísérelt meg, melynek szüleménye a kissé suta „törvényalatti aktus” lett. A viták és eszmecserék látható és dicsérhető termékének viszont A TÖRVÉNY-NÉL ALACSONYABB RENDŰ AKTUS körülírást tartjuk számon és használjuk, mely nem is idegen anyanyelvünk szellemétől. A törvény és rendeletalkotásról beszélvén Szoćaczký Mihály, a törvénynek alárendelt, más „alacsonyabb rendű jogforrások”-at taglal.⁶

A soron következő megjegyzés csupán fejtegető hozzászólás. He-lyességi szempontból kifogás nem érheti az *aktiva* — aktiva szópárt. Amikor az idegen szó a magyar nyelvben kizárólag körülírással kifejezhető jelentést hordoz, használata indokolt, sőt ajánlatos is. Mivel azonban a szótár alaposabb áttanulmányozása során rájövünk, hogy az értelmező szinte koncepciószerű gyakorisággal közöl körülírással megoldásokat, az aktiva esetét is jó lett volna szócikké terebélyesíteni egy „cselekvő üzleti vagyon” — vonzat hozzáfűzésével, hasonlóan, mint ahogyan például az anarchia esetében — *anarhija* — anarchia, *szervezetlen közállapot*.

A tárgyalt cím- és szakszavak némelyikénél nehezményezem az effajta „fordításokat” (a példák rosszak, de nem a szótárból merítettek): *arbitraža* — arbitrázs, *asortiman* — szortiment, *ambalaža* — amballázs stb. A fenti rossz példák ellenére csakúgy, mint az akkreditív esetében, az *analogija* címszónál is az idegen alak első helyére szavazok, nem pedig a szótári, utolsósorban történő közlésére.⁷ Mert a jogtudomány számára mindenféle hasonlóságnál, megfelelésnél, megegyezésnél, hasonlításnál és hasonlításnál jelentősebb az ANALÓGIA (törvényanalógia, joganalógia) mint módszer, a joghézag kiküszöbölésének módja, a jogértelmezés metódusa.

Három bővebb magyarázat nélküli észrevétel: az *aneks* a független és a mellékleten kívül CSATOLMÁNY is (ez a kihagyott a „legjogibb” terminus), a választott bíróság-nál (*arbitraža*) mivel tartalmilag újat, többet jelöl, mint különírva, az *egybeírásos* változatot tartom helyesnek, az *arhiva* szerbhorvát rész mellé viszont a LEVÉLTÁR is odakívánkozik, bár — elismerem — a szaknyelv jogi ágában az *iratár* terminus előfordulási százaléka sokkal számottevőbb.

Aprólékosabban kívánom viszont megtárgyalni a kötelmi s a nemzetközi jogban érvényesülő elv, az akaratú autonómia (akaratú szabadság) szótárbeli szereplésének hiányát, azon túlmenően pedig a kifejezésnek a jogi terminológiában elfoglalt helyét. *Autonomija volje* — akaratú önállóság áll a Jogi iskolai szótárban. Nem vitás: a megoldás helytelen. Az említett szó mindenekelőtt (jog)filozófiai fogalmat főd.⁸ A büntetőjogtudományban is él, különösen a bűnösség-fogalom történeti áttekintése-

kor a természetjogi iskola tanításával kapcsolatban szokott szóba kerülni. A kötelmi jog, a vagyonjog elveként a természet-jogi iskola akarat szabadság-elméletéhez vezethető vissza — inkább szóhasználati mintsem írott jogi nyelvi szinten —, ingodazás figyelhető meg az akarat autonómia és az akarat szabadság kifejezések jelenléte között. A régebbi szerzők közül egyedül a Szladits-féle Magánjog⁹ használja a *magánautonómia* terminust (a német *Privatautonomie* tükörfordítása), egyébként a XX. század eleji szerzők egytől egyig a *szabad akarat* ról,¹⁰ az *ügyleti akarat szabadságáról*,¹¹ az *akarat szabad megnyilvánulásáról*,¹² azaz AKARATSZABADSÁGRól beszélnek, Eörsi Gyula, a híres mai polgári jogász úgyszintén.¹³

Ha le is zárjuk az *A* alá választott címszavak magyar hasábjának vizsgálatát, azért az ábécé második és a többi betűje alá besorolt szavak, kifejezések sem fosztanak meg bennünket a kiegészítő-pótló magyarázat lehetőségétől és kényszerétől.

Poslovna banka — ügyviteli bank. A fordítók hanyagsága, s más igazolt(abb) okokból elharapózott mostanság az ügyvitel(i) szó, olyannyira, hogy egy alkalommal a *poslovna* prostoriya „megfelelője”, nem is akárhol — törvényszövegben — ügyviteli helyiség lett. Honnét kell hát elindulnunk a rút hiba eredetének kinyomozása végett? Az első gyanújel, majd bizonyítékot a *poslovni* szónak több fennálló magyar változata nyújtja: *üzleti, ügyleti, tevékenységi, ügyviteli, gazdálkodási*, melyek közül aztán az alapos tény- és fogalomismereten túlmenően (a második bizonyíték: ezek nélkülözése) egy adag lelemény is kell, ha a *poslovni* terminus láttán a jó szót kívánjuk megtalálni s szótárba vagy szövegbe ültetni. Jómagam, s a fordítók, értelmezők ösztökélésére és megnyugtatóására szögezem le: az ügyviteli szó ritkán adekvát, mert az ügyvitel valamely intézmény, szerv, szervezet ügyeinek intézését jelenti (szinonimája: ügyintézés); a bankok esetében — mint ahogyan azt Csetvei Mária (1979-ben) az Újvidéki Jogi Karon megtartott szemináriumi előadásában helyesen megállapította — ügyvitele mindegyiknek van, a pénz(érmék) eladásával, beváltásával, elhelyezésével, begyűjtésével pedig az ÜZLETI BANKOK (*poslovna banka*) foglalkoznak.

Bosszantó elemi hiba, bárminemű okfejtés az olvasó kiskorúsítását jelentené: a *boravište* szótári jobb oldalán a tartózkodás szónak helye nincs, csupán a másodsorban közölt TARTÓZKODÁSI HELY az idevágó kifejezés.

Sokkal érdekfeszítőbb viszont a *C* betű alatt található *cesija*, s a hozzá kapcsolódó *cedent* és *cesus* szakszavak problematikája. Megbontva a merev ábécérendet, rögvést a polgári jog egyik központi intézménynek, a *cessiónak* a szerbhorvát—magyar összevető terminológiai vizsgálatát végezném el — jogi szótárunk megoldásai tükrében:

cesija — átruházás, engedmény(ezés). Felelőtlenység lenne azt állítani, hogy az átruházás szakszónak nincs köze a bal oldalon látható termi-

nushoz, mert hiszen — ezt még a középiskolások is betéve tudják — a cseszi meghatározása elképzelhetetlen vizsgált műszavunk nélkül. Itt azonban így egymagában, még hozzá az első helyen megadva csakis a pontatlanság, felületesség üzendő megnyilvánulásának minősíthető. Amennyiben félretesszük a bírálatot, miszerint „a zsebszótár terjedelménél fogva nemigen viseli el a magyarázatot, értelmezést, körülírást” — a megfelelő műszó, a jogintézmény egyetlen elnevezés, az ENGEDMÉNY(EZÉS) mögött a második helyen feltüntethetjük a követelés átruházása kifejezést is. Örvendetes viszont, hogy az értelmező vagylagoszárójeles formában tartotta a leghelyesebbnek közzétenni a cseszi magyar nevét: a jogi (tankönyv)irodalomban ugyanis arányos változatoság jellemzi az 1. engedmény, 2. engedményezés terminológiája viszonyát. 1: Szladits i. m., Sömjén,¹⁵ Zlinszky¹⁶. 2: Karcsey i. m., valamint az 1959. évi, 1977-ben módosított magyar, Polgári Törvénykönyv. Adatainkból az volna kideríthető, hogy a régebbi források következetesek a engedmény műszó alkalmazása tekintetében, az újak pedig az engedményezés alak használatában. E következtetés levonása csak egy részben helyes eljárás végén lehetséges, mert Zlinszky és Szladits (s a többi, a jogi irodalomtörténetben számon tartott neves szerző is) — az engedmény — cseszi intézményének jegyeit magyarázva, természetét fejtegetve, midőn a cseszi alkalmával eszközölt műveletre, jogi cselekményre kívánja a fő hangsúlyt helyezni, már 80—90, avagy 40—50 évvel ezelőtt is a ma hatályos törvényi megoldást választja. A jogi nyelv eme kicsi, de nagyrértékű részének, műszavának eképp alakuló fejlődését, kiforrását az a tény is megvilágíthatja, hogy az engedmény ma már nem maradhat meg (csupán) polgári jogi terminusnak. Mindinkább felölti a politikai, diplomáciai, nemzetközi közjogi jegyeket is.

Visszatérve a Jogi iskolai szótár cseszi címszavához, hamar föltűnik, hogy a fordító bizony a szerződésben résztvevő felek megnevezését illetően is nélkülözötte a szócikkek sikeres elkészítéséhez szükséges alaposabb ismereteket.

Cedent — átengedő, átruházó ENGEDMÉNYEZŐ. A harmadik műszó megfelel. Enyhítő körülmény tehát, hogy mégis csak sikerült ráhibáznai a pontos terminusra.

A cseszi fogalmához kapcsolódó igealak, a *cedirati* pontos magyar párját is két főlősleges és túlnyomó részében) kifogásolható szó előzi meg: átruház, átenged.

A kimenthetetlenség határát túllépi a legutolsó C-címszó: *cesus* — *cesus*, adós. Nem is az ellen kívánok szót emelni, hogy az engedmény által érintett harmadik személy, az adós szabatosabb elnevezését, az ENGEDMÉNYEZETT-et is fel kellett volna tüntetni. Ez nem tragédia, ha tudjuk: a cseszi esetében jogi irodalmunk gyakran operál az adós, sőt az (engedményezőt jelölő) hitelező szakszóval is. Ám a CESSUS-t magyar változatában egy s-sel írni súlyos vétek a helyesírási szabályok ellen.

Ezen a ponton a szótár összeállítójának, a szerbhorvát rész szerzőjé-

nek mulasztására is rá kell mutatnunk, hiszen a szótárból egyszerűen kifelejtette az ENGEDMÉNYES műszót, a cessionarius (szerbhórvát alakjában: cesionar) személyét, aki nélkül az engedményezés éppoly elképzelhetetlen, mint mondjuk egy bizományi ügylet a bizományos nélkül.

A jugoszláv és a magyar bankjog rendszerében kiütköző közismert eltérés következményeképpen a rendelkezésre álló magyar (nyelvű) csekkjogi irodalom természetesen lényegesen szegényesebb a váltójog tárgykörében fölmutatható forrásművek számánál. Ennek dacára könnyű utánajárni: a *virnanski ček* — utalványos csekk kifejezés pár újra csak légből kapott eljárás, „tetszés szerinti” fordításművelet szüleménye. A virnanski ček ugyanis az *obračunski ček* szinonim kifejezése, fogalmát a készpénzfizetés helyetti számlán történő jóváírás jellemzi. Magyar neve: **ELSZÁMOLÁSI CSEKK.**¹⁷

Blanko ček — kitöltetlen csekk. A magyar nem nevezi „kitöltetlen”-nek a BIANKO csekket (az idegen szó olaszos változata a honos a magyar köz- és szaknyelvben is). Ezzel szemben a váltójog nyelvben a *blanko menica* kifejezésnek az ÜRES VÁLTÓ terminus felel meg.

Össze se lehet számolni, hányadik jugoszláviai magyar nyelvű jogi kiadvány, törvény kerül immár az olvasó kezébe a *nadležnost* terminus kiváltotta kavardást foglalva magába. Mindez (a Jogi iskolai szótár jó néhány baklövése szintűgy) arra az okra vezethető vissza, miszerint anyanyelvünkben nincs mód egyetlen szóval jelölni a *nadležnost* fogalmát: **h a t á s k ö r, i l l e t é k e s s é g.** Így azután gondos értelmezésnek szükséges megelőznie még a legegyszerűbben, legkirívóbban kínálkozó megoldást is. Ha a körültkintés elmarad, ilyen tévedés áldozatai vagyunk: *delegacija nadležnosti* — hatáskör, illetékesség átruházás. Vitathatatlan, a szerbhórvát jogi nyelvhasználat szabatosabb volna, s a fordító-értelmező dolgát is megkönnyítené, ha a teljes, pontosított verziót bocsátaná útjára. Ebben az esetben a kérdéses változat (a *stvarna nadležnost* magyar megfelelője): **hatáskör.** Ha a magasabb szerv és egyébként őt megillető jogkört az alacsonyabb szervhez utalja át (*delegacija nadležnosti*), akkor szó sincs semmiféle „vízszintes” azaz területi, helyi osztályozásról, (illetékesség), hanem az állami szerveknek a feladatkörükben, ügykörükben kiütköző egymás fölé-, illetve alárendeltsége forog fenn: a kategorizáció „függőleges” tehát. Helyesen: **HATÁSKÖR-ÁTRUHÁZÁS.**

Meghökkenően rossznak találom a következő (belső) címszót: *depozit po vidjenju* — láttamozási depozitum. A magyar jogi nyelvi kifejezőképesség bejáródott, közismert eljárása a „szóló” tag közbeiktatása útján történő fordulatalkotás: bemutatóra szóló, névre szóló értékpapír, esetünkben pedig a LÁTRA SZÓLÓ LETÉT a pontos módozat. Idézem a Karcsay-féle jogi, illetve a Német—szerbhórvát közgazdasági—jogi szótár néhány címszavát:

látra szóló — auf Sicht — po vidjenju

bei Sicht — po vidjenju

Sichtdepositen — depozit po vidjenju.

A pénzletét egyik fajtáját hívják így, ami pedig a láttamozást illeti, azt leginkább útlevelemben szokták eszközölni igazolva, föltüntetve ezáltal a határátlépést, annak időpontját, vagy pedig e művelot jelzi ügyiratok, rendelkezések, közlések elolvasását, tudomásul vételét.

Hálás feladat szótárunk *dobit* (imovinska, izgubljena) címszavának elemzése. Nem elsősorban a főmegoldásként felkínált vagyoni haszon kifejezés kapcsán élénk tárulköző helyreigazítási lehetőség miatt: az anyagi haszon megfelelője a materijalna dobit (korist) lenne, hanem főként azért, mert az *izgubljena dobit* — elveszett nyereség kifejezéspár láttán az adekvát elnevezés birtoklása és közlése (ELMARADT HASZON) mellett egy tucat érdekes forrás terminushasználata vár ismeretésre. A *Lucrum cessans* klasszikus intézményéről Szentmiklósi¹⁸ így ír: „...kárnak tekinthető a nyereségre való kilátás megghiúsulása is...” Szladits idézett művében a vagyon növekedésének elmaradásáról olvashatunk, Grosschmid Béni: Fejezetek kötelmi jogunk köréből c. korszakalkotó műve szerint pedig a *lucrum cessans* a már folyóban levő jövedelem kiesése. Az elmaradt haszonról közöl alapvető tudnivalókat Sárffy Andor ismeretterjesztő, „népművelési” szempontú munkájában,¹⁹ Sömjén és Karcsay szótára egyaránt ugyanezt a kifejezést tünteti föl. A mai magyarországi terminológia, a Ptk. s Eörsi idézett műve az ELMARADT JÖVEDELEM kifejezést használja, melynek alfaja az elmaradt haszon. Érdemes megjegyezni, hogy A kötelmi viszonyokról szóló, nálunk hatályos törvénynek (1978) hiteles magyar nyelvű megszövegezése is az elmaradt haszon terminust adja meg (266. szakasz), ezáltal annak általános alkalmazását szorgalmazva.

Ha általános lexikai állományt felölelő munkát böngészni, erélyes tiltakozásunknak nemigen volna helye a

domicil — lakhely, tartózkodási hely

szócikk magyar oldala második tagjának jelenléte miatt. A köznyelvben ugyanis megengedettnek tudhatjuk be az ilyen szinonimahasználatot. A jogi nyelv természete azonban nagyobb szabatoságot igényel. Szakunkban a következő képlet érvényes, s mindig gondot kell róla viselni:

prebivalište — *domicil(ium)* — *lakhely*

boravište — *rezidenci(j)a* — *tartózkodási hely*.

Dostavnica címszavunk esetében az elismerés hangján kell szólnunk az értelmező kísérletéről, hogy a fordításban több, igen hangzatos, hivatalosan csengő, vérbélien szaknyelvi kifejezést sorakoztasson föl, pl.: kézbesítési vevény, átvételi elismervény. Csodálatos viszont, miként tolakodhatott, ékelődhetett be közéjük a kérdőív szó, melyet a legnagyobb jóindulattal sem nevezhetünk jogi műszónak, még kevésbé adekvát (köznyelvi) megoldásnak, kizorítva ezáltal a jogi nyelvünk elapaszthatatlan bőségét tanúsító VÉTIV, KÉZBESÍTŐÍV szakszavakat.

Nem hinném, hogy nyomdahiba a *država* címszó *unitarna država* belső szócikkének magyar „megfelelője” az egyesült állam (helyesen: egységes állam). Az *unitarna država* nemzetközi elemű kifejezésnek él a *prosta država* hasonértelmű párja (a *složena država* közvetlenül kö-

vetkeztethető ellenpólusa) is, de a magyar terminológiában a szótárbeli egyesült állam módozathoz hasonlóan téves lenne a tükörfordítás útján származtatott egyszerű állam kifejezés. Az egyedüli idevágó az EGY-SÉGES ÁLLAM terminus. Karcsay idézett művében unitarisch; — er Staat = Einheitsstaat — egységes.

Az öngazgatású aktusok sokasága meghozatalának idejét éljük. Ezért volt kár elszalasztani az alkalmat, hogy az *elaborat* műszót öngazgatási jogi, pontosabban öngazgatási aktuselőkészítő procedúrabeli jelentésmezőre tereljük. Az elaborátum terminus ugyanis a szakdolgozaton, tanulmányon kívül JAVASLATot, TERVEZETet is jelenthet, tehát az általános tudományos szó öngazgatási kodifikációs terminussá alakulhat.

Helyes az értelmezői eljárás a *garancija* címszónál, mely során a magyar oldalon számos rokonértelmű szakszót tüntetett föl. Gyakorlati értékét az csökkenti viszont, hogy a szinonimák között gyakorta nem árnyalatnyi különbség ütközik ki, pl.: *kezesség* (jemstvo), *biztosíték* (kaucija). Az előbbi bekezdésben előadott jogszavatossági tárgykörhöz kötődve most mégis az egyébként dicséretesen a szinonimák közti első két hellyel kitüntetett *szavatosság* és *jótállás* árnyalatnyi, de a jogban fontos eltérésére térnek ki. A (kellék)szavatosság a materiális (pl. mennyiségi, minőségi) hibákért való garancia, következményviselés. A kellékszavatosság a törvényen alapul. Ha az adós (kötelezett) a teljesítés hibátlanságáért a szerződésből fakadóan szigorúbb felelősséggel tartozik, a jótállás fogalma foroghat fenn. A szerbhorvátban nincs az így felfogott jótállásnak megfelelő terminus. Esetenként a *garantija*, a *jemstvo*, a *kaucija* stb. szakszavakkal jelölik a már konkretizált, speciális jótállásfajtát. Ami magyar szaknyelvhasználatunkat illeti, az elmondottak miatt ne véljük fenntartás nélkül alkalmazhatónak, fölcserélhetőnek, egymással helyettesíthetőnek a (kellék)szavatosság és a jótállás terminusokat.

Gašenje obligacije — a kötelem megszüntetése.

Nem (elsősorban) a műveltető változat a jó. Amennyiben ez a felek akaratán kívüli okból történik, csakis a szerződés MEGSZŰNÉSÉRŐL lehet szó, ha a követelés és a tartozás öröklés folytán egy kézben egyesül (confusio). A megvilágítás teljességéért azonban elmondom, hogy a jogi nyelv a felek akaratából történő megszüntetés esetére is a kötelem megszűnése vonzatot alkalmazza.

Gradjanskopravni — polgárjogi.

Bár a jugoszláv jogtudomány e terminusnak rendszerint az általános részt, a dologi, családi, öröklési, kötelmi és eljárási jogot magában foglaló jogág, a polgári jog értelmet adja, ne feledkezzünk meg arról, hogy a magyarban a polgárjog nem ugyanazt jelenti, mint a polgári jog. A polgárjog a polgárt, az államhoz való viszonyában megillető jog, az egyénnek az állampolgárságból folyó jogállása. Az elmondottak tudatában nyugodtan állíthatjuk: mindkét megoldásra POLGÁRJOGI, POLGÁRI JOGI egyaránt szükségünk lenne a Jogi iskolai szótárban.

A bírálattal útján tovább haladván az értékpapírjog állomásához érkezünk, a *hartija* — papír címszóhoz.

Hartija po naredbi — meghagyásra szóló papír. A megoldás még csak nem is rossz tükörfordítás, mert ha a fordító választása erre a módszerre esik, akkor a fent leírt képtelenül pontatlan kifejezés helyett bizonyára az utasításra szóló papír helytelen változatot olvashatnánk. A lényeg: a szerbhorvát szakkifejezés egyik helyes magyar megfelelőjéhez a tükörfordítási módszer elvezet ugyan, ám alkalmazása alapvető joginyelvi ismeretekhez kötött. Az értékpapír eme fajtáját RENDELETRE SZÓLÓNAK nevezzük. (A szerbhorvát—magyar nagyszótár *naredba* címszavánál, bár nem „jur” jelzés alatt, de második-harmadik jelentésként a rendelet is szerepel.)

Egy kissé a szaknyelvi egyöntetőség rovására írható, mégis ugyanolyan gyakorisággal fordul elő terminológiánkban a másik pontos szinonima: a FORGATHATÓ értékpapír, mely talán többet árul el az okirat tartalmáról: átruházása forgatmány (hátirat) útján megy végbe.

Nem egészen világos számomra, miért kellett bevenni a címszavak közé a *prenosiva hartija* kifejezést, hiszen az értékpapíroknak szinte mindegyike átruházható, csupán átruházhatóságuk foka különbözik. Még kevésbé világos, miért nem a legkézenfekvőbb: átruházható értékpapír megoldást szemelte ki az értelmező. A forgatható értékpapír kifejezés kiválasztása is bocsánatos „bűn” lett volna, a Jogi iskolai szótárba foglalt forgatvány műszó azonban a fordító „találmánya”. Az imént már le is írtam: az *indosament* magyarítása a forgatmány terminus útján történt századokra visszamenőleg, s ma sincs másként.

Azaz hogy, sajna, mégis másként alakult itt elemzett munkánkban. A 22. oldalról érdemes kiragadni a következő három címszót:

indosament — forgatmányzó

indosant — forgatmányos

indosatar — forgatványos.

A magyar oldal kuszaságának boldogtalanító esete ez. Könnyen elképzelhető, hogy a nyomda is „belesegtett”, ám a fordító felületessége is szembeszökik. Ha polcunkról taláломra leveszünk egy szótárt vagy váltójog-könyvet, s fölütjük, íme ez derül ki:

indosament — FORGATMÁNY, hátirat

indosant — FORGATÓ, forgatmányozó, hátíró

indosatar — FORGATMÁNYOS, hátíratos

„A forgatmány létrejöttéhez szükséges... annak létesítője, a forgató vagy hátíró (*Indossant, Girant*).

...létrejöttéhez tartozik még a forgatmányos vagy hátíratos (*Indosatar, Giratar*)...”²⁰

A forgatvány, forgatványozó műszavak jogi nyelvünkben a -vány, -vény, -mány, -mény képzőpárok rokonságának és gyakori fölcserélhetőségének dacára sem ismertek, honosak.

Poslovna jedinica — ügyviteli egység. Jóllehet az Öngazgatási szótár is elsősorban ezt a megoldást szorgalmazza, a jugoszláviai magyar ön-

igazgatási szaknyelvművelés képviselőinek többsége a gazdálkodási egység kifejezés mellett foglal állást (az önigazgatási szótárban megadott második megfelelő). Honnét is ered ez a gazdálkodási egység terminus — nem sikerült kinyomoznom: a magyarországi közgazdasági nyelv a *g a z d á l k o d ó e g y s é g* fordulatot ismeri,²¹ ám fölmerülésekor a *gazdasági egység* fogalmához utal: olyan önállóan működő természetes vagy jogi személy, amely termékeket állít elő vagy szolgáltatásokat nyújt. Noha némi rokon vonások kétségtelen kimutathatók a társult munkáról szóló törvénybeli *poslovná jedinica* kifejezéssel, világos, hogy a két fogalom közötti eltérés lényeges, ugyanazon névvel illetni őket tévedés. Az említett törvény 448. szakasza a *TEVÉKENYSÉGI EGYSÉGET* a munkaszervezet részlegének nevezi, melynek az áru- és szolgáltatásforgalomban meghatározott felhatalmazásai vannak. A nagybetűs változat a hiteles, s meggyőződésem: a legjobb is — a szaknyelvhasználat és a szótárértelmező indokolatlanul önkényesen vált meg a társult munka kódexében alkotott és megadott tevékenységi egység változattól, s használt rossz (ügyviteli egység) vagy kevésbé megfelelő (gazdálkodási egység) terminusokat.

Idézem a Jogi iskolai szótár előszavának utolsó bekezdését: „A belső címszóként szereplő sajátos jogi kifejezéseket csillag (*) jelöli.” Ezek után lássuk a betűrendben most sorra jutó „belső” és „sajátos”, „jogi” „kifejezést”: *kakva takva* — olyan, amilyen. Bírálni, szót fecsérelni fölösleges!

A kamatok nemeit (részben) felsoroló belső szócikkek esetében leg-hosszabb ideig az *interkalarna kamata* — interkalációs, közbeiktatott kamat kifejezéspárnál időznék. Bár a közbeiktatás műveletét anyanyelvünkön, de idegen szóval csakugyan az interkaláció latin „kölcsonzésével” fejezzük ki, a közbeeső vagy (lásd: Karcsaynál) a *KÖZBENSŐ* — *zwischenzinsen* — kamatot az interkaláris idegen szóval kell jelölni. A közbenső, interkaláris kamatok abban különböznek az egyéb (rendes) kamatfajtáktól, hogy felszámításuk nem a kölcsön/hitel tényleges igénybevételenek pillanatában, hanem a hitel folyósításának időpontjában kezdődik. Az idegen szó alkalmazása ez esetben indokolt, mert a magyar kifejezés és a meghatározás közötti kapcsolat meglehetősen laza.

Varijabilna kamata — változékonny kamat. Az itt olvasható szakszó helyét nyelvünk művelői a meteorológiában jelölték ki. A jogtudomány nyelvéhez inkább illik a *VÁLTOZÓ* megjelölés.

Szótárunk értelmezője dicséretes alapossággal, kimerítő teljességgel másolta ki a szerbhorvát—magyar nagyszótárból a kapara jogi műszó lehetséges fordításait (foglaló, előleg, felpénz). Körültekintésből, szakmai felelősségből azonban most sem vizsgázott jelesre. A *FOGLALÓ* ugyanis a szerződés teljesítése biztosításának, a kötelelem megerősítésének egyik eszköze, amit az előlegről (avans, akontáció) aligha mondhatunk el. Míg előlegen csupáncsak részteljesítést, az adósság előzetes részleges törlesztését értjük, a foglaló a szerződés létrejöttének bizonyítókául is

szolgál. Az előleg megoldást tehát e helyről sürgősen, föltétel nélkül száműzni kell. Ami a *felpénz* sorsát illeti, a helyzet már nem ennyire egyértelmű. A foglalót a gyakorlatban a leggyakrabban pénzösszeg formájában adják. Meg kell azonban jegyezni, hogy mind a jugoszláv, A kötelmi viszonyokról szóló törvény, mind pedig a magyar Polgári Törvénykönyv szerint a pénz mellett egyéb is szolgálhat foglalóul. Ezek szerint: ha a foglaló szerepét más dolog tölti be, a felpénz szó nem adekvát. Szladits „a foglalóul szolgáló pénz” értelemben még alkalmazza, a mai jogi nyelvből azonban már kihalt. Korunkban talán inkább a köznyelvi használatban maradt meg, abban az is inkább második jelentéstartalmával felpénzt, azaz felárat, a ténylegesnél, valósnál magasabb árat fizetni valamiért, fölülfizetni. Ha tehát szigorú szaknyelvi kritériummal következtetni kívánunk, az elmondottakból kiderül: a kapara magyar megfelelőjeként csak a foglaló terminus teljesen pontos és elégséges, ennél fogva a szótárbeli helyes eljárás annak egyedüli föltüntetése volna.

A polgári jog egyik kulcsintézménye a JOGALAP (causa), a szerződés jogi célját jelölő fogalom. Terminológiai és tartalmi szempontból egyaránt a JOGCÍM (titulus²²) a legközelebbi rokona (az a jogszabály, melyen valamely alanyi jogosultság alapul). A bemutatott szakszó(k) szerbhorvát elnevezése (pravni) *osnov*. A Jogi iskolai szótárban sem az egyik, sem a másik magyar műszó nem kapott helyet. Helyettük a köznyelvi okozat, okság, s a teljesen pontatlan okszerű szavakra esett az értelmező választása.

Amint már az eddigiekből is kitűnt, a szótár értelmezője otthonosabban evez a büntetőjog vizein, de azért a büntető és szabálysértési jogban, az eljárási terminológiában is vétett hibákat: *kazna* — büntetés, állapítja meg, s noha a szótár több más pontján a szükségesnél több terminust sorakoztat föl, itt kifejejti a belső szócikkekben egyébként is szereplő, s a szabálysértések szankciójaként leggyakrabban előforduló BÍRSÁG szakszót. A *smrtna kazna* — halálos ítélet szintén melléfogás. Helyesen: HALÁLBÜNTETÉS. Ez azonban nem ismerethiány, hanem figyelmetlenség (halálos ítélet — *smrtna presuda*). Idevágó mondanómat egy apró helyreigazítással zárom: az *ugovorna kazna* — szerződés és nem szerződéses bírság, ahogyan a szótárban áll. A *poena conventionalis* nagymúltú intézményének klasszikusabb elnevezése azonban: KÖTEÉR. Ez hiányzik a szótárból.

A *klauzula* címszó esetében legifjabb jogászaink megint csak részmegoldás birtokába jutnak. A közölt záradék műszó (jelentése: okirat, törvény stb. befejező, külön megállapítást vagy rendelkezést tartalmazó része) valóban az első helyre kívánkozik, de egyenrangú fontosságot kellett volna tulajdonítani a *klauzula* másik értelmének is (szerződéshez, megállapításhoz fűzött, azt megerősítő vagy módosító, bővítő vagy korlátozó KIKOTÉS). A záradék mellett tehát a kikötés szakszót is szükséges lett volna föltüntetni.

A belső szócikkek a váltójogi terminológia kifejezései alkotják, ám

annak dacára, hogy a jugoszláv váltó-, illetve csekkjog igen sok záradékfajtaát ismer, itt mindössze a *rekta-* és a *solo-klauzula* kifejezések szerepelnek. Fordításukat tekintve nem csodáljuk: a szótári értelmezőnek lehettek nehézségei, mert a magyar váltójogi nyelv alig emleget záradékfajtaát. A *recta-clausula* mégis föllelhet mindegyik magyar nyelvű forrásmunkában. A tárgymutatók, tartalomjegyzékek kivétel nélkül a **NEGATÍV RENDELETI ZÁRADÉK** kifejezéssel illetik azt a terminust, amit az értelmező változatlan alakban (*rekta-záradék*) bocsátott útjára.

A *solo-klauzula* (jelentése: tilos a sokszorosítás, csak egyetlen váltópéldány létezik) záradéknem esetében a magyar nyelvű irodalom szótlan marad. Az egyetlen példányban kibocsátott saját váltó olasz elnevezését emlegetve csupán Bozóky ír „*sola váltó*”-ról. Mivel könnyen kimutatható a *sola* váltó és a *solo* klausula kifejezések első tagja közti rokonértelműség, *sola* vagy *solo* záradékot javasolok a magyarban is, ám így nemzetközi alakjában, nem pedig ahogyan elemzett szótárunkban áll: szóelőzáradék. Ez a „magyaros” forma a megtévesztés buktatóját hordozza, hiszen ugyanebben a jogágban a látra, megtekintésre szóló stb. kifejezésekkel akadunk össze lépten-nyomon.

Kliring — *kliring*. Azonkívül, hogy nem találok épületesnek a körülírható, ismerős terminus lemásolását, nyomtatékkal fölhívom a figyelmet: a kliringet helyesírásunk (az angol kiejtést követve) hosszú í betűvel fogadja el. Az értelmezői hanyagság, a lektori, korrektori közbelépés hiányának példája ez is.

Kompenzacija — *kompenzáció*, kiegyenlítés, beszámítás. A harmadik, utolsó, mintegy mellékesen „megtúrt” műszó a pontos. A *kompenzáció* változatra ugyanaz érvényes, amit írásom elején jó néhány idegen alakról már elmondtam. A kiegyenlítés szót nem véletlenül gondolta jónak a fordító. E jogintézmény ugyanis ilyen jegyeket visel magán. Nem akármilyen adósság-kiegyenlítés esete forog azonban fönn (a „közönséges” kiegyenlítést szerbhorvátul az *izravnanje*, *podmirivanje* terminusok jelölnék), hanem kölcsönös, kétoldalú törlesztés, ezt pedig a magyar jogi nyelv jól bejárdott és kikristályosodott szava fejezi ki pontosan, szabatosan, még a köznyelvben is érthetően: **kompenzacija** — **BESZÁMÍTÁS**.

A *korisnik usluga* — szolgáltatás élvezője (belső) címszót öngazgatási jogi, kötetmi jogi-terminológiai és általános szótárkészítői, nyelvhelyességi elveket szem előtt tartva vehetjük bírálat alá. Induljunk talán az öngazgatási terminológia nézőpontjából. Szüntelenül fejlődő társadalmi viszonyaink körülbelül egy évtizeddel ezelőtt egy, az egész világban új kategória, az öngazgatási érdekközösségek megszületését eredményezték. Természetszerűleg ez a körülmény új szaknyelvi elemeket hozott. Pl. a *veće* *davalaca usluga* és a *veće korisnika usluga* kifejezésekre kerestünk magyar megfelelőt. A meghonosodott megoldások ismeretese: a szolgáltatást nyújtók és a szolgáltatást igénybe vevők (tanácsa). Az egyöntetűség alapvető követelményének sajnos nem tesz eleget a

Jogi iskolai szótár, melyben a szolgáltatás igénybe vevője helyett „élvezője” áll. A kötelmi jogban egyébként azt a személyt, aki a szerződésből fakadó szolgáltatásban részesült, KEDVEZMÉNYEZETTTnek nevezük. Ezt a terminust is a szótárba kellett volna foglalni. Így, utólag érdekes elképzelni az öngazgatási érdekközösségi szakkifejezések között a szolgáltatók és a kedvezményezettek tanácsát, ám a következeteségi, állandósági jegy, amiért ebben a munkámban is elszántan harcolok, ezen szavak bevezetésének indítványozásával, érthető módon csorbát szenvedne. Magyaros, a lényegét tükröző és szabatos a két szótárunk apropóján megtárgyalt kifejezés is. A szótárkészítési elvekkel kapcsolatosan még egyszer: itt sem hagyható el a névelő, a teljes magyar oldal tehát: A szolgáltatás IGENYBEVEVŐJE, KEDVEZMÉNYEZETT.

Szótárelemzésem során mindeddig nem hivatkoztam az ötnyelvű munka másik három (szlovák, román, ruszin) részére. Hogy most mégis ezt teszem, megint a (szerbhorvát és) magyar nyelvű oszlop riasztó hibájának tudható be. Nem kívánok nyomozói szerepkörben tetszelegni, föl-kutatni, miért: csúfítja egyébként is silány szótárunkat az akceptni kredit elírásaként megjelenő akcentni kredit szerbhorvát terminus; ebbe a melleleg álcázatlan csapdába miért rohant bele a magyar értelmező erőltetett fordításával (kiemelt hitel), miért pottyant bele cseletlenül a ruszin fordító szinte észrevétlenül az átmásolt akcentni kredit kifejezésével, s miképpen sikerült a szlovák és román értelmezőnek mindezt kecsesen, pontos fordítással elkerülni. Vajon a hozzájuk került kézirat volt-e a hibátlan, vagy netán rendelkeztek akkora nyelv- és terminológiai ismerettel, tapasztalattal, hogy helyre tudták pofozni a forrásnyelvi oldalon föllelt elírást?! Helyesen:

AKCEPTNI KREDIT — ELFOGADVÁNYHITEL.²³

Vagy lássunk egy másik hitelfajtát: *realan kredit* — fedezett hitel, áll a szótárban. Helyesen: DOLOGI (biztosítók fejében nyújtott) hitel vagy reálhitel. Bár ahhoz semmi kétség nem fér, hogy a reálhitel a fedezett hite! (al)faja.

Tovább lépve, a *legalan* — legális, nyílt címszóhoz érvén leszögezhetjük, hogy az elsődleges fontosságú jogi nyelvi vonatkozás teljesen elkerülte az értelmező figyelmét: legalan — TÖRVÉNYES.

Az eddigieknél is élesebb fogalmazást mindenképpen el szeretném kérülni. Engedtessék meg azonban, hogy legalább e mondatom hangsúlya óva intsen mindannyiunkat, laikusokat, szakembereket, tudósokat és gyakorló jogászokat, tanárokat és diákokat a most előadásra váró és hasonló hibák veszedelmétől.

Stranačka legitimacija — pártigazolvány!!! (kiemelés tőlem — L. E.) Aki tanulmányozás céljából egyetlenegyszer is kezébe vette a polgári perjog, az eljárás, a törvénykezési rendtartás tankönyvét, rá tud érezni arra, hogy eljárási jogi terminussal találkozott. Bár a szerbhorvát a *stranačka sposobnost*, valamint a *stvarna legitimacija* formában alkalmazza a szakkifejezést, a szótárszerkesztő szokatlan vonatából is egyértelműen levonható a következtetés, hogy a PERKÉPESSÉG gyűjtőfo-

galmára vagy méginkább a PERBELI JOGKÉPESSÉGRE gondolt. („A perbeli jogképesség abban áll, hogy aki a polgári jog szerint jogképes, félként perben állhat...”) ²⁴ Ezen szakszavakkal éltek már a századforduló szerzői is. ²⁵

Nem én vagyok az egyetlen, aki már a Jogi iskolai szótár első át-böngészését követően nyugtalanul vette tudomásul, mily sok szinonima terheli a középiskolások viszonylag szűk korlátú, csiszolatlan befogadó-képességét. A *mana* címszónál fölöslegesnek ítélem meg a nevidljiva mana és a skrivena mana hasonjelentésű kifejezések feltüntetését, ezzel mintegy póttöprengésre ítelve a kevésbé otthonos olvasót, micsoda a kettő értelme közötti különbség, avagy melyik vág inkább a tanulmányozott tárgykörbe. Az értelmező e ponton önhibáján kívül sodródott áldatlan helyzetbe. A használatos kifejezést a jogi nyelv szellemében lefordítván, SKRIVENA MANA — REJTETT HIBA, egy hamis hangzású terminus összetákolására (nevidljiva mana — észrevétlen hiba) kényszerült.

Homlokegyenest az ellenkező jellemzés illik a *monopol* — monopólium, egyedárusítás szótári rész utolsó szava esetében észlelhető suta „szókovácsolásra”. Valamely áru kizárólagos forgalomba hozásának a jogát a kötetlen köznyelven értekezők nyelvérzékének, hallásának egészen atonálisan hangzó, „gyötrő” EGYEDÁRUSÁG műszó jelöli. Hajlamos is vagyok megérteni, tolerálni, ha meg-megbicsaklik és szót ferdít a laikusok nyelve. A terminológia megrontására azonban ne szakszótárban akadjunk!

Íme egy táblázat:

Helytelenül (a szótárban):

1. *nadležnost* — illetékesség
2. *mesna nadležnost* — (helyi) illetékesség
3. *stvarna nadležnost* — hatáskör, hatásköri illetékesség

Helyesen:

1. hatáskör, illetékesség
2. illetékesség
3. hatáskör. ²⁶

Ha szabad így fogalmaznom, a szótár magyar részének hibáiban tapasztalható némi következetesség. A váltójog szakmai nyelvében megnyilvánuló révedések kísértik az olvasót, még a hanyagul odavetett, csillogással ellátott *po naredbi* — parancsra, utasításra szócikknél is, melynek efféle fordítása minden egyéb próbát kiáll, csupán az értékpapírjogi nyelv követelményeinek nem képes eleget tenni, amely a *po naredbi* RENDELETRE alakot szorgalmazza.

A *nenaplativ* szakszó magyar párjai közül (behajthatatlan, megfizetethetetlen) mindenkor az első használatát javaslom. A szótárba pedig üdvös lett volna az általam leírt fönti műveltető képzővel is ellátott, ugyan egy „E”-hanggal többet tartalmazó, de szabatos, szabályos terminust foglalni.

A *nehat* és a *nepažnja* címszavaknál elsősorban a szerbhorvát rész

fölpítése ösztönöz magyarázatra, szorul bírálatra. Lássuk először a szerkesztői mulasztásokat. A nehat elsősorban büntetőjogi terminus. Ebben a jogágban a legfontosabb, legegységibb szinten is föltétlenül tanítandó osztályozás:

nehat — culpa — GONDATLANSÁG

svesni nehat, samopouzdanje — luxuria — TUDATOS GONDATLANSÁG

nesvesni nehat, nemar(nost) — negligentia — HANYAGSÁG, nem tudatos gondatlanság

A szótárban csak a gyűjtőfogalom kapott helyet, a felosztás közlésére nem került sor.

Az elsősorban polgári jogi *nepažnja* címszónál arra lettem figyelmes, hogy a címek közé egy igen zavaró, alapfokon nélkülözhető, a krajnja nepažnja-val egyjelentésű kifejezés furakodott: a gruba nepažnja.

Az előbbi esetben tehát (nehat), a lényeges felosztás az ismeretlen sötétségbe kényszerül, másodszorra pedig (nepažnja) szinonimákkal megterhelt, terjengős, a tartalmi és a terminológiai tévedés veszélyével fenyegető osztályzással találkozunk.

Íme egy idevágó, rövid szöszedet, mely a nagybetűs, szorgalmazott változatokon kívül furcsa-érdekes, régies műszavakat is tartalmaz.

nepažnja — culpa — GONDATLANSÁG

krajnja nepažnja — culpa lata — NAGYFOKÚ, VÉTKES, vastag gondatlanság

obična nepažnja — culpa levis — EGYSZERŰ, ENYHE, enyhébb, merő gondatlanság

A megtámadható, gyöngye fordítói beavatkozások a tárgyalat címszavaknál a következők: figyelmetlenség (a nehat és a nepažnja esetében is), mely nem tartozik a jogi szakszavak nehezen körülhatárolható területéhez; nemtörődömség (a külön címszóként fölvett nemar — hanyagság helyes párhoz kullancsként tapadó köznyelvi szó); durva gondatlanság (a szerbhorvátban is kifogásolt gruba nepažnja tükörfordítása); enyhe, egyszerű gondatlanság helyett: mulasztás (ez egyébként az egyik legszélesebb hatósugarú magyar jogi terminus) — a *ne-* tagadó-előtaggal kezdődő szerbhorvát szakszavak lefordításához nélkülözhetetlen segéd-eszköz. Pl. neplaćanje alimentacije — tartási kötelezettség (el)mulasztása, neizvršenje — végrehajtás (teljesítés) elmulasztása. Mivel a szótár napvilágot látott, a kritikáirásán kívül nincs más módunk kiírtani a nesavesnost „megfelelője”-ként született *le k i i s m e r e t l e n* és egyéb tévesen közölt szakszavakat, kifejezéseket.

Az *obligacije* (kötelmek...) címszó alatt a kötvények magyar műszó ellen lehet kifogásunk, mert az az obveznica (polisa) megfelelője. A belső szócikknek sem makulátlank:

A *kumulativne obligacije* — együttes/összesített kötelmek kifejezés fölmerülése alkalmával az értelmző egy máshova illő és egy rossz kifejezést tukmált ránk. Az együttes kötelelem/jogosultság forrásnyelvi megfelelője *z a j e d n i č k a o b l i g a c i j a*, amely azonban nem került a

22 belső szócikk sorába. Lényege, hogy a több hitelezőt megillető oszthatatlan szolgáltatás fönnforgásakor az adós kizárólag az összes jogosultnak teljesíthet. Ez a körülmény azonban nem befolyásolja a terminológiát az összesített műszó alkalmazása irányában. A helyes kifejezés: KUMULATÍV KÖTELMEK.

Novčane obligacije — PÉNZBELI SZOLGÁLTATÁSOK. A megfelelő módozatot adtam meg. A szótárban ez áll: (kéz)penzre irányuló kötelmek. A teljes szaknyelvi fiaskót az ordító helyesírási hiba tetőzi.

Sajnálatos továbbá, hogy a szerbhorvát rész szerkesztője kifejejtette munkájából a *nepotpuna obligacija* terminust: c s o n k a , t e r m é s z e t e s k ö t e l e m. Megtalálható viszont annak szinonimája, a *prirodna obligacija* — természetes kötelem, sőt a *sankcionisana obligacija* köntösében még egy, a „teljes” kötelemnek megfelelő kifejezést nyertünk, azaz nyerhettünk volna, ha annak nem csupán egy hasból fordított változatával szúrják ki szemünket (elismert/jóváhagyott kötelmek). Magyarul helyesen: ÁLLAMILAG (régében: BÍRÓILAG) KIKÉNYSZERÍTHETŐ/ÉRVÉNYESÍTHETŐ KÖTELMEK, SZANKCIONÁLT KÖTELMEK.

A *sukcesivne obligacije* kifejezésnek sem felel meg a kinyomtatott fokozatos kötelmek módozat. A magyar jogi nyelv ez esetben körülírás-hoz folyamodik: IDŐSZAKONKÉNT ISMÉTLŐDŐ SZOLGÁLTATÁS.

Nem ugorhatjuk át kommentár nélkül az *oblik* címszót sem. Csüggesztő az *oblici vladavine* — uralkodási formák kifejezéspár látványa. Ez, s a későbbi fordítási kudarcok az államelméleti terminológiai szak tudás tatóngó hézagait árulják el. Az idevágó terminus a KORMÁNYFORMA. Az írásunkban már idézett magyarországi egyetemi tankönyv (6. lábjegyzet) kiemelkedő jogtudósunkra, R. D. Lukiéra is hivatkozva határoolja körül e fogalmat. A Jugoszláviában uralkodó fölfogást úgyszintén ismerteti, mely szerint két kormányforma: monarchia és köztársaság létezik.

Odbaciti — elvet, *odbiti* — visszautasít. E két, illetve négy műszót a legalaposabb megvilágítás, tisztázás és pontosítás végett együtt kívánatos megvitatni. Mindkét esetben a (polgári) perjogi nyelv sajátosságos alkatrésze tárul elénk, s a vizsgálathoz a szerbhorvát—magyar összevetésen kívül történelmi távlatú szempontot is fölkinál. A fönti szóalakban és jelentéstartalomban egyaránt közel álló, ám mégis különbségeket kibontakoztatható terminusok esetében ez a képlet szolgáltatja a helyes használat nyitját:

— a beadványnak a folyamodó föl számára negatív elbírálása az *odbiti* — ELUTASÍT műszót eredményezi;

— a beadványra érdemi elbírálás nélkül adott nemleges válasz szak kifejezései: *odbaciti* — ELVETNI, ÉRDEMI TÁRGYALÁS NÉLKÜL ELUTASÍTANI, (régében:) visszautasítani.

Az itt papírra vetettekből látszik, hogy a szótárban az *odbiti* magyar változata pontatlan. Pontosítását egyszerűen, gyorsan végbevittük. Az

odbaciti magyar párhajhoz azonban már hosszabb „kísérőszöveg” kanyarítható. Az elvetni módozatot a jugoszláviai magyar nyelv-művelő egyesület terminológiai bizottsága is jóváhagyta, ám a mai magyarországi jogi nyelv mást fogad el, mégpedig az érdemi tárgyalás nélkül elutasít körülírást. Lám, a közérthetőséget fokozni igyekvő szaknyelv-változtatási kísérletek nem mindig hoztak egyszerűsítést! A régebbi jogi nyelv ugyanis sokkal rövidebben a visszautasítani terminussal jelölte a fogalmat. A századelő nyelv-művelőit sem fosztotta meg a jogi nyelv-használat a nyelvnyesegetés magasztos feladatának lehetőségétől: Térfi Gyula könyvében²⁸ a taglalt jelenségen kívül a visszautasítás szakszóval jelöli azt a cselekményt is, mellyel a fellebbviteli bíróság az ügyet (ha további tárgyalása szükséges) az elsőbírósághoz visszautalja, visszajuttatja.

Odluka — határozat. Helyes, de nem teljes megoldás. Az igazgatási jogban például a DONTÉS az odluka megfelelője.²⁹

A fordítás összetett, a tökélyig aligha vagy igen ritkán eljuttatható tudományának egyik legérzékenyebb kérdése az eredetihez ragaszkodás, illetve az attól való (engedélyezett) elrugaszkodás mértéke. A *distancioni kupoprodajni odnos* — távolsági adásvételi viszony példa egyidejűleg terminológiai és szövegfordítási problémaként veti föl az említett kööttség/szabadság elvét, annak alkalmazását. A fordító, úgy tetszik, ezúttal túlzott merevséggel kapaszkodott az eredetibe, pontosabban a viszony „fő”-címszóhoz igazodott, így tévesztette el az ADÁSVÉTEL TÁVOLLEVŐK KÖZÖTT helyes, körülírásos alakzatot.

Voljni pravni akt — akara-ból eredő jogviszony. Röviden, egyszerűen, lényegét láttatóan, hagyományosan, elfogadottan, magyarul: AKARATI JOGVISZONY.

Oficijelnost — hivatalos. A szófajtévesztés (nem egyedülálló) kiábrándító jelensége ez a fordítás. A büntetőperben, valamint az igazgatási eljárásban érvényes egyik fő elv, latin nevén az ex officio, a hivatalból történő bünöldözés, mely független a sértett fél akaratától, illetve az igazgatási eljárásban a törvény által előírt esetekben hivatalbóli eljárásindítás. Megvallom, sok más kiforrott magyar jogi műszóval ellentétben az itt helyes HIVATALBÓLISÁG terminus nem a legalkalmasabb a szépérzéssel megáldott jogászember esztétikai igényeinek kielégítésére, de — végeredményben műnyelv a jogi — ez a műízű szó az egyetlen választási lehetőségünk. Ha csak nem folyamodunk körülíráshoz.

Dilemmában vagyok, vajon élcélődni kívánt-e a szótárértelmező az olvasóval, amikor az ostava (LETÉT, LETÉTEMÉNY) címszót követően az éléstár köznyelvi, esetleg „gasztronómiai szakkifejezés”-t is föltüntette jogi művben.

A *prekomo oštećenje* — mérték feletti kár, mértéken felüli kár címszóban olvasható mindkét magyar változat egyértelműen helytelen. Az oštećenje preko polovine — laesio enormis — felén túli sérelem, az idők folyamán némileg átalakult, tökélete-

sedett klasszikus jogintézmény magyar megnevezéseit vagy a hazai kötetmi törvénykönyv magyar megszövegezéséből (1), vagy a magyar Prk. szóhasználatából (2), vagy a terminológiai bizottság határozatából (3) kellett volna meríteni: (1) *mértéktelen károsodás*, (2) *a szolgáltatások feltűnő aránytalansága*, (3) *aránytalan károsodás*. A szótárbeli módozatok légből kapottak.

A szerbhorvát részbe valószínűleg sajtóhiba csúszott az *otpravak* szakszónak *otpravka* formában történt szedésével. A magyar értelmezésről csak az elismerés hangján nyilatkozhatunk, helyesek a terminus technicusok, még sorrendjük is kifogástalan — kiadmány, szállítmány, rakomány: legelől a leginkább jogi, az ügyiratnak az ügyfél részére kiadott példányát jelölő perjogi és adminisztrációs nyelvi termék.

Legitimacioni papir — igazolási okirat. Ha az értékpapírjogi nyelvnek már megint parancsoló követelményeit figyelmen kívül is hagyánk (nem hagyhatjuk), akkor sem elégedhetnénk meg a szótárban közölt kifejezéssel. Ebben az értelemben az IGAZOLÓOKMÁNY, SZARMAZÁSI BIZONYÍTVÁNY változatok a honosak. Amit viszont az értékpapírok hiánytalan megnevezése végett megalkotnunk volt szükséges, így hangzik: „FOGYATÉKOS” bemutatóra szóló értékpapír. (Olyan fajta tehát, mely ugyan legtöbb tulajdonsága tekintetében azonos a bemutatóra szóló értékpapírokkal, ám mégsem viseli magán azoknak minden jegyét.)

Podela vlasti — hatalomfelosztás. Mindössze egy igekötőnyi megingás fődhető föl, a megoldást mégis hibaként azonosítjuk: azt a berendezést, melyben a törvényhozási, közigazgatási és igazságszolgáltatási hatalmat egymástól különválasztott szervek gyakorolják HATALOMMEGOSZTÁS formában ismerjük. Szabó Imre (i. m.) Montesquieu tételeit élénk tárva előbb az államhatalmi ágak megosztásáról, majd a főhatalom megosztásáról, végül a hatalmi ágak hármas montesquieu-i megosztásáról ír.

Podnošenje — beadás, benyújtás, folyamodás, indítványozás, előterjesztés. A beadás szót a mi szaknyelvünk nem szíveli, jogi szövegben még sohasem láttam, első ízben a Jogi iskolai szótárban volt szerencsém találkozni vele. Ha a terminust a beadványnak a megfelelő szervhez való juttatásaként fogjuk föl, az indítványozás műszót is helyteleníteniünk kell. Adekvát pótlását elsősorban a BETERJESZTÉS, valamint (ha felső szervhez folyamodunk) a FÖLTERJESZTÉS terminusokat érhetjük el.

A *posao* belső címszavait vizsgálva hamar rájövünk, hogy az értelmező számára a legnagyobb fejtörést a gazdasági jog (bankjog) és a technika gyors fejlődésével született új, szinte kizárólag idegen (elsősorban angol) néven számon tartott szavak magyar megfogalmazása okozta. Feladatát az is nehezítette, hogy a vonatkozó magyar nyelvű irodalom nem belföldi (szocialista) bankügyletekre, hanem a nemzetközi kereske-

delemre, valamint a tőkés országokbeli banküzemelésre vonatkozik. A hibákat viszont ilyen munkák birtokában is könnyen föl lehet ismerni.

Factoring poslovi — mindenes/factoring ügyek. A legnagyobb melléfogás: nem üggyel, hanem ÜZLETtel/ÜGYLETtel állunk szemben. (FACTORING = pénzügyi bizományi üzlet, „harmadik személy, akinek birtokában az adós értékei vannak.”³⁰) Helyesírásunk az angol írásmódot követi, nem pedig a szerbhorvát „piši kako govoriš” helyesírási alapszabályt. A mindenes jelzővel — bár a pénzintézet (factor-társaság) ügyfelének csakugyan csaknem valamennyi követelését megelőlegezi (megvásárolja), s az ezzel kapcsolatban fölmerülő egyéb teendőket is átvállalja — egyik rendelkezésünkre álló forrás sem él.³¹

Inkaso poslovi — pénzbeszedő ügyletek. A megoldás nem rossz, de nem is kifogástalan. A nyelvhasználatban leggyakoribb INKASSZÓ (a helyesírás itt már a kiejtéshez alkalmazkodik) terminust a BESZEDÉS, BESZEDVÉNY szakszavak váltják föl. A nemzetközi forgalomban leggyakoribb az okmányos beszédés inkasszófajta.

Sorrendben a *klirinski poslovi* — átutaló/elszámolási ügyletek kifejezéspár következik. A *kliring*nek mint a követelések és tartozások (bankátutalás útján történő) készpénzfizetés nélküli elszámolási módjának magyar neve nincs. Ez derül ki az általános és szakosított szótárainkból: clearing — klíringelés, készpénz nélküli fizetési forgalom; klíring — nemzetközi készpénzfizetés nélküli elszámolás.³² A hangsúly tehát így a készpénznélküliségen van, a szótárbeli, eme tartalmat nélkülöző megoldáskísérletek homályosak, semmitmondóak.

Újabb hiba a *neformalni pravni poslovi* — magánjogi ügylet címszó. Ha a jelen korban elfogadhatónak vesszük a magánjog megnevezést, akkor — tágan értelmezve — a (nemzetközi) közjogi szerződéseken kívül szinte minden jogügylet magánjoginak tekinthető. A *neformalni pravni posao* azonban ALAKSZERÜTLEN jogügylet. Olyan ügylet, melynek megkötése nem történik külön előírt formában. Az alakszerű (formális) szerződések ellentéte, melyeknek lényegi kelléke az alakiség.

Ha az eddig elmondottakkal kapcsolatosan valaki kétekedett a szótárolvasás kapcsán kinyilatkoztatott fölháborodásomnak jogosságában, azt a következő címszóelemzés bizonyosan megfosztja minden kétségétől:

posluga — kiszolgálás, igénybevétel, kölcsön,

poslugodavac — kölcsönadó, kölcsönző

poslugoprimac — kölcsönvevő.

A jogi nyelv nem kocsma, ahol az ember vagy megbarátkozik az udvariatlan kiszolgálással vagy odébbáll. A jogi nyelv a jogi kommunikáció legfontosabb eszköze, melynek célja a társak közötti megértés. A posluga címszóhoz (utolsó sorban) odavetett kölcsön terminus nemhogy elősegítené a megértést, de kétségtelenül akadályozza azt. A posluga jogi műszó magyar elnevezése HASZONKÖLCSÖN. Az alatta megadott címszavak magyar fordításához is mindig oda kell tenni a HASZON

előtagot. A haszonkölcsön és a kölcsön közti leglényegesebb különbség, hogy a haszonkölcsön tárgya elfogyaszthatatlan dolog, ugyanazt kell tehát visszaszolgáltatni, míg a kölcsön esetében a helyettesíthető, elfogyasztható dolog ugyanolyan, megfelelő mennyiségét.

A *postupak* szakszóhoz — indokoltan — 15 szócikk került. Csupán az ispitni *postupak* — vizsgáztató eljárás fordítás ellen emelek szót. Nyilvánvaló ugyanis, hogy itt nem valamiféle egyetemi vagy középiskolai vizsgáztatás forog fön, hanem az általános (köz)igazgatási eljárásból ismerős KIVIZSGÁLÁSI ELJÁRÁSról van szó.³³

Noha a szerbhorvát—magyar nagyszótárban a *poverilac* címszónál kb. ugyanaz olvasható, mint elemzett munkánkban (megbízó, hitelező), már Palich kéziszótárából³⁴ is kiszűrhető, hogy a szaknyelvi *poverilac* főnév kissé eltávolodott a *poveriti* ige elsődleges (köznap) jelentésétől. Így hát — s efelől minden valamirevaló szakszótár biztosít bennünket — a megbízó műszónak semmi keresnivalója nincs eme szócikkben, hanem mindenképp a komitent, konsignant, azután esetleg a *naredbodavac*, *nalogodavac*, *vlastodavac* szakszavak oldalán kell megkeresni vagy mellé odaképzetni. A címszót végeredményben *poverilac* — HITELEZŐ, JOGOSULT alakban állítanám össze, ez utóbbi megfelelőt azért javasolnám egy jugoszláv szótárba is, mert az újszerűen fölfogott jogi nyelvi elemet betörni látom a jugoszláviai magyar nyelvterületre is. (Lásd pl. kötelmi kódexünket). Nincs is ebben semmi kivetnivaló: a jogosult műszó mindössze hatósugarában, tágságában tér el a hagyományos hitelező terminustól.

Pravo címszó alatt: az *akcesorno pravo* nem kiegészítő jog, hanem JÁRULÉKOS JOG, a *bankarsko pravo* BANKJOG oldalán hatalmas melléfogás a pénzügyi jog kifejezés (*finansijsko pravo*), a *prirodno pravo* nem eredeti jog, hanem csak TERMÉSZETES JOG, a *suvereno pravo* nem önálló jog, hanem SZUVERÉN, KIZÁRÓLAGOS jog. E szűkszavú megjegyzéseket követőleg lássuk közelebről a *subjektivno pravo* — személyi vagy személyhez fűződő jog belső szócikk téves mivoltát. A helyes megoldáshoz, meggyőződése, egy pofonegyszerű nyelvi ellentétállítás is odajuttatott volna: tudnivaló, hogy a *subjektivno* — szubjektív ellenpólusa az *objektivno* — objektív. Ezért érkezik tálcán a jogi tartalom is, a terminológia a köznyelvével azonos formában alkalmas a jogi mondanivaló torzítatlan tükrözésére: a *subjektivno pravo* ellentéte az *objektivno pravo*. ALANYI JOG — tárgyi jog. A két fogalmat Szladits (i. m.) roppant tömören, ám szabatosan ekképp határozza meg: „a tárgyi joggal szemben áll az alanyi jog. Amaz a jogszabály, emez a szabály alapján az egyént megillető jogosultság”. A nyelvi norma viszonylagosságának, változatosságának, a nyelvfejlődés alakítóképeségének bizonyítéka, hogy a nyelvújítást megelőző időszakban a tárgyi jogot törvénynek nevezték, igazságnak, igazságnak, pedig az alanyi jogot. A nem jogász angolul tudók számára definíciók nélkül is könnyen érthető: *law* (tárgyi jog), *right* (alanyi jog).

A szótárban egészen rosszul használt személyi jog kifejezésről annyit

kell tudnunk, hogy ma már elavult, valaha az ember és a jogi személyek jogalanyiségának (jogképesség, cselekvőképesség...) a személyiségi jognak stb. volt a gyűjtőneve. Nem véletlenül hagytam a személyiségi jogot (lično pravo) a végére (ide tartozik pl. a személyiség sérthetetlensége, a mozgásszabadság, a menedékjog stb.).

Mai jogrendszerünkben nem állhat meg egymagában, önállóan a *pravobranilac* terminus. Logikus, hogy az „alcímszókat” kellett volna főcímszóvá előléptetni (društveni pravobranilac samoupravljanja — társadalmi öngazgatási ügyész, javni pravobranilac — vagyoni jogi ügyész). Így a magyar nyelvi értelmező sem került volna olyan kutyaszorítóba, hogy az ügyész/ség (a javni tužilac/tužilaštvo megfelelői) szakszavakkal kísérelje meg lefordítani a pravobranilac, pravobranilaštvo szavakat.

Preraspodela radnog vremena — egyenlőtlen munkaidő-beosztás. Helyesen: MUNKAI DŐREND-ÁTCSOPORTOSÍTÁS.

Pretpostavka — feltevés, feltételezés. Helyesen: VÉLELEM. „Ha a jog valamit vélelmez, akkor egészen bizonyos, hogy valami létezik vagy nem létezik, ha pedig csak feltételez, akkor teljesen bizonytalan, hogy a szóban forgó tény létező-e avagy sem.”³⁵ A szótári belső címszavakból (neoboriva, oboriva, zakonska pretpostavka — helyesen: megdönthetetlen, megdönthető, törvényi vélelem) félreérthetetlenül következik, hogy a szerkesztő az első idézett értelemben használja a pretpostavka műszót. Ha a prezumpcija szinonimát vette volna föl, talán pontos magyar változatot provokált volna.

Örvendetes, hogy az értelmező a *prigovor* címszónál egy egész sor megoldással szolgál: kifogás, kifogásolás, ellenvetés, tiltakozás. Fontossági sorrendben a másodikat hagyta ki. Fizetési meghagyás esetében a jogorvoslati eszköz az ELLENTMONDÁS (*prigovor protiv platnog naloga*).

Jóllehet bővebb információkért megint csak régebbi, említett írásaimra bátorkodom utalni, nem hagyhatom szó nélkül itt sem, hogy — rešenje = végzés, megoldás — az igazgatási jogban: HATÁROZAT.

Ha a *rok* terminus mellett helyet foglaló magyar szavakat helyezzük a megfigyelés górcsővé alá — határidő, határnap —, akkor diagnózisunk a következő lesz: látszólagos pontosság, a szinonimahasználat megengedhetetlen kiterjesztése, eltérő jelentésű szó beillesztése. Rok — HATÁRIDŐ, r o č i š t e — h a t á r n a p.

Az alábbi kifejezések magyar párjai sem ragyognak a nyelvi tisztaságtól. Garantni rok — szavatolt határidő. Nem kívánok jogi publikációmban holmiféle bádogdobozokkal példálózni, de tény, hogy a magyar nyelvterületen fölratározott, ételeket tartalmazó konzerveken is látható: SZAVATOSSÁGI IDŐ. A *prekluzivni rok* címszóhoz (záros határidő) adalékként két szemet gyönyörködtető kifejezéssel járulok hozzá: JOGVESZTŐ, JOGSZÜNETŐ HATÁRIDŐ; a *primereni rok* terminus magyar párja láttán viszont sajnálatosan azt vagyok kénytelen megállapítani, hogy az értelmező itt elnézett egy betűt, s valószínűleg primeran rok-nak olvasva alkotta a magyar „megfelelőt”. Így láthatott

napvilágot a példás határidő kifejezés. A primeren rok sajátos terméke a szerbhorvát jogi nyelvnek. Bár minden jel szerint a meriti — mérni igéből származtatott szó, magyarra mégis ALKALMAS, MEGFELELŐ HATÁRIDŐ alakban fordítanám.³⁶ Példásnak semmiképp sem.

Saglasnost volja — akarategység. Szinte hihetetlen, hogy alig-alig haladhatok el a polgári jogi szakszavak mellett kifogás, bírálat nélkül. Itt például a szerződés megkötésének nélkülözhetetlen elemét az AKARAT-ÖSSZHANGOT (akaratgybehangzás) torzította el a fordító a magyar jogi nyelvben eleddig nem tapasztalt módon.

Méltán állíthatom, hogy a *sedšte* — székhely, központ, ülőhely, ülés megoldások *utolsó két szavának nincs több köze a jogi nyelvhez*, mint a *posluga* — kiszolgálás vagy ostava — éléstár fordításoknak. A köznyelvi tartozékok helyett ki lehetett volna fürkészni egy nem is túlságosan ritka, ide illő, tisztán szaknyelvi szót is: TELEPHELY.

Aki életében — akárcsak egyszer is — olvasott törvényt, alkalmá volt a szöveg valamely előző szakaszra hivatkozó részeiben a *shodno* (=ÉR-TELEMSZERŰEN) szóval találkozni. Igazán csodálatos, hogy a Jogi iskolai szótár értelmezője csak a megfelelően, célszerűen — szaknyelvnek kevésbé tekinthető szavakról hallott.

Sposobnost címszó alatt a *deliktna sposobnost* és a *sposobnost rasudivanja* kifejezések magyar változatai valók kipellengérezésre. Az első fordításaként a szótárba fölvert büntethetőképesség szót a jog nyelvében bejáródott VÉTŐKÉPESSÉG módozattal kívánatos fölcserélni, míg a megítélési képességet leginkább ÍTÉLŐKÉPESSÉGnek mondjuk.

Ezek után a *vojina*-tulajdon helyesen magyarra ültetett címszó alatt lássuk az *etažna svojina* — ÖRÖKLAKÁS (emeleti egyes lakástulajdon) belső szócikket. A terminus technicus jó, a zárójeles magyarázat viszont pontatlan. Bár az *etaža* francia eredetű szó köznyelvi (tükör)fordításban valóban emeletet jelent, az öröklakás esetünkben legalább annyira jelenthet földszinten levő tulajdont is, mint emeletit.

Tovább lapozva ismét egy polgári jogi, pontosításra szoruló szóba botlunk: *titular* — tiszteletbeli, címzetes, tituláris. Már megint egy sor szaknyelvet tagadó, ráadásul téves szó. Jogi nyelvünkön: *titular* — JOGOSULT.

Tumačenje — tolmácsolás, értelmezés. Többnyelvű közegben élünk, jogrendszerünk, igazságszolgáltatásunk is alkalmazkodik az egyenjogú nyelvhasználat követelményeihez. Gyakran előfordul hát, hogy bírósági tárgyalások során tolmácsolás, azaz élőszóban előadott szimultán fordítás iránt mutatkozik szükség. A címszó magyar részét emiatt helyésként fogadom el. A belső szócikkek szemügyre vételéből azonban csakhamar kitűnik, hogy a szótár összeállítója elsősorban nem a főnti módon meghatározott tolmácsolásra, hanem a jogelméletből megismert *jogszabályértelmezésre*, vagyis a jogszabály valódi tartalmára irányuló tudatos tevékenységre gondolt, s a jogszabályértelmezés (egyik) fölosztását (többé-kevésbé) teljességében vette föl a szótárba. Miután ez elkerülte értelmezőnk figyelmét, megtörténhetett, hogy a *ciljno tumače-*

nje kifejezés — melyről az elsőéves jogászok zöme tudja, hogy a *teleološko tumačenje* másik megnevezése — magyarul egy félresikerült, büntetőjogi mellékízű szóként kerüljön az olvasóhoz (célzatos tolmácsolás). Ismerünk célzatos bűncselekményt (speciális szándékú, pl. politikai célzatú büntettet), most azonban a jogelmélet-interpretáció terén (TELEOLOGIKUS módszerű értelmezés) kell föltalálnunk magunkat.

Istorijsko tumačenje — történelmi értelmezés. Gyakoribb a TORTÉNETI ÉRTELMEZÉS fordulat. Latin neve: *interpretatio historica*. Az a módszer, mely alkalmazása során a jogszabály keletkezésének és fejlődésének társadalmi körülményeiből következtetünk annak valódi tartalmára.

Jezičko tumačenje — nyelvi értelmezés. Tükörfordítás. Ha nem a szerbhorvát, hanem a latin elnevezést (*interpretatio grammatica*) fordítjuk szó szerint, helyes magyar megoldást kapunk: NYELVTANI ÉRTELMEZÉS. (A jogszabály tartalmának feltárása a nyelvtani szabályok segítségével.)

Sistematsko tumačenje — rendszeres, folyamatos tolmácsolás. A szótárbeli szarvashibák „csúcslistájá”-nak egyik legelőkelőbb helyére pályázó fordítás. *Interpretatio systematica* — RENDSZERTANI ÉRTELMEZÉS. (A jogszabály valódi tartalmára más jogtételekhez, jogintézményekhez, sőt jogághoz, jogrendszerhez viszonyított összefüggéseiből következtetünk.)

Tužba — (vád)irat, perbeli kereset. A Jogi iskolai szótárban nem ez az egyetlen pont, ahol a többször bírált öngazgatási szótár szemellenzős másolásának tényét tapasztaljuk. Szójegyzékem:

optužba — v á d

optužnica — v á d i r a t

tužba — k e r e s e t

Hogy perbeli keresetről van szó, nem pedig megkeresett pénzüsszegegről, azt az öngazgatási szótárban (mert nem kizárólag jogászok segédeszköze) még valamelyest indokolt is volt föltüntetni, itt viszont ugyanaz már az elvszerűtlen szakszótárkészítés tünetének minősül.

Háromlapnyi belső szócikkével az egyik legnépesebb címszó a *szereződés*. Míg az *adhezioni ugovor* — (hozzá)csatlakozási szerződés esetében a zárójeles rész eltávolításával máris a pontos elnevezés birtokosainak tekinthetjük magunkat, addig az *aleatorni ugovor* — kockázatvállalási/aleatórius szerződés szócikk magyar oldalát SZERENCSESZERZŐDÉSre kell változtatni. Szerencseszerződés például a fogadás, a (sors)-játék, a reményvásár (valamely dolog jövődő jövedelmeinek, hasznainak, gyümölcszeinek megvásárlása). Az effajta szerződések kimenetele bizonytalan, óriási tehát a kockázat. Ám jogi nyelvünk újra könyörtelen: nem a kockázatvállalást, hanem a (jó)szerencsét emlegeti . . .

Kár volt továbbá a szerbhorvát részben választóvonalat húzni az árnyalatnyi különbséget (sem) rejtő a) *besteretni* és b) *dobročini* ugovor között. A következmény egy halom zagyvaság lett. a) Idegenül hat a

tehermentes szerződés változat, s főleg megtévesztően, mert a tehermentes (a dologi jogban) olyan ingatlant jelent, melyen nincs teher. Csak az INGYENES verziót fogadhatjuk el. b) Állhatatosan kísérve a szótár bal oldala, szinonimahalmazó hozzáállását, még az (elavult) JÓTÉTEMÉNYES szerződés kifejezést ajánlhatjuk. Általánosan azonban csak az ingyenes variáns az elterjedt.

Az adományozási szerződésről (a szótárban ugyanis dobročini — adományozási) elmondhatjuk, hogy legföljebb az ingyenes szerződésekhez tartozó ajándékozásnak lehetne egy jogtörténeti válfaja: az a (nemesi) birtok, vár, melyet az uralkodó vagy valamely hűbérúr jutalmul ad a neki tett szolgálatokért;³⁷ vagy pedig jótékony, közösségi célokra való ajándékozási módot érthetünk adományozás alatt.

Soron következő lesújtó véleményem a *fiksni ugovor* — végleges/fix szerződés megoldásra vonatkozik. Jelzem, a FIX SZERZŐDÉS kifejezés kapcsán nem érheti szó a ház elejét, a „végleges” jelző azonban semmit sem árul el a kereskedelmi jogban gyakori fixügylet mibenlétéről. Izgalmas összevetés: míg Apáthy az 1870-es években kizárólag a német *Fixgeschäft* terminust használja, Klupaty Antal a századfordulón már a *fixvétel* szóval, valamint a ZÁROS HATÁRIDŐRE SZÓLÓ VÉTEL (azaz szerződés) kifejezéssel.³⁸ Azt az ügyletet tehát — melynek a teljesítési (határ)idő lényeges eleme — helyes eljárás a főnti „körülírásos” néven nevezni.

Komutativan ugovor — összesített szerződés. A komutatív szerződés (a szerencseszerződés ellentéte), nem ismeretes a magyar jogi kötelemfelosztásban. Ezért megtartjuk a latin elnevezést. Magyarul talán az értekegyenlőség, egyenértékűség szavakkal volna okos kísérleteznünk, ha tudjuk, hogy a szerbhorvát szinonima: ekvivalentni ugovor. Olyan szerződés, melyben a véletlen nem hat ki a felek jogaira és kötelezettségeire, azok határozottak, biztosak, a felek előre tudják, mit kell egyenértékként adni vagy tenni azért, amit kapnak.

Konszenzuali ugovor — egyezségi szerződés, megegyezésen alapuló szerződés. Annak dacára, hogy az egybehangzás, az akaratösszhang az a kellék, mely a KONSENZUÁLSZERZŐDÉSt létrehozza, nem a szótárban közölt, hanem az itt nagybetűkkel nyomtatott változat a helyes. Hasonlóképpen a *realni ugovor* — dologi szerződés esetében is a REÁLSZERZŐDÉS (átadás = megkövés) módozatot illetet volna a szótárba foglalni.

Tehetnénk még néhány kisebb-nagyobb észrevételt Jogi iskolai szótárunknak a szerződésekre alkalmazott terminológiájával kapcsolatosan, a helyreigazításra azonban főleg az *ugovor o ortakluku* — társulási szerződés, társasági szerződés szócikk első magyar nyelvű kifejezése szolgált rá, mert ha nálunk Jugoszláviában alkalmaznánk, bizonytalanságot vinnénk az öngazgatási és kötelmi jogi nyelvbe egyaránt. Noha Eörsiék³⁹ társaságok létrejövetelét gazdálkodó szervezetek, magánszemélyek társulásához kötik, mi a társulást kimondottan öngazgatási kategóriának tekintjük, szemben a római jogban is ismert TÁRSASÁGI SZERZŐDÉS

(Societas) fogalmával. „Társasági szerződés köttetik az által, hogy két vagy több személy abban egyezik meg, miszerint valamely vagyombeli közösséget tartanak fenn.”...⁴⁰ Magyar—szerb jogi nyelvi viszonylatban egyébként a társulás már évtizedekkel az öngazgatás bevezetése előtt is határozottan elkülönült a társasági szerződéstől. Az első megfelelője: udruživanje, az utóbbié: ugovor o ortakluku.⁴¹

Uzajamnost — kölcsönösség. Megint egy köznyelvi csapda. Jogi nyelven VISZONOSSÁG — UZAJAMNOST — RECIPROCITET volna „az eszményi” szó sor. A viszonosság terminus szinte az egész jogtudományt átítatja. Része az állam- és jogelméletnek, egyik alapfogalma a nemzetközi és beljoghöz egyaránt tartozó ún. idegen jognak, sőt még a közigazgatási jogban sem ismeretlen. Nemzetközi jogi definíciója: két állam kölcsönösen alkalmazott gyakorlata, melyhez alapot mindig a másik államnak az adott kérdésben alkalmazott hasonló magatartása szolgáltat. Mint látjuk, a meghatározásban (joggal) ott feszít a szótárbeli kifejezésforma, a fogalom megnevezése tekintetében azonban az irodalom a legcsekélyebb ingadozás jeleit sem mutatja.⁴²

Vaucer-waucher, váltó. Elképesztő felelőtlenséget, sőt, az „összekötőszövegben” is jogi kifejezéssel fogalmazva: tudatos gondatlanságot árul el a megoldás. Az angolul nem tudó azt föltételezheti, hogy a dupla W köpönyegébe bújratott szakszó hű az eredeti írásmódhoz, holott — s vessünk csak egy pillantást a szomszédos nemzetiségi nyelvi változatokra — a figyelmes szótárkezelőnek, az angol nyelv helyesírása ismerőjének is, de mindenképp a szótárkészítőnek tudnia kell, hogy a szimpla V-vel írott változat, idegen alakban VOUCHER (VÓCSER) a helyes. Számos jelentése van: jótálló, kezes, igazoló-bizonyító irat, igazolás, írásbeli bizonyíték, elismervény, térítvény, könyvelési számolási okmány, bizonylat, utalvány (nemzetközi utasforgalomban különféle szolgáltatásokhoz) stb. Ám a kínos-elegáns waucher mögé hanyagul odavetni a váltó (!) műszót — egyszerűen minősíthetetlen ötlet. Tétéles jogi vonatkozásban a vócsér a vendéglátóipari kapacitások lefoglalásáról szóló szerződésben részvevő idegenforgalmi ügynökség által kiadott külön írásbeli okmányt jelenti.⁴³

Nezvano vršenje tuđih poslova — megbízás/meghatalmazás nélkül végzett ügylet/ügylet. Röviden és velősen, azaz pontosan, hagyományosan, magyarosan: MEGBÍZÁS NÉLKÜLI ÜGYVITEL.

Terjedelmes, éltől sem mentes munkámat a szakmai felelősségtudat és erkölcs, a jogi terminológia becsülete, egyszersmind az ép nyelv világának rajongó csodálata és kutatása indította (szak)nyelvápoló-oltalmazó közösségi útjára.

Alaposságra, tudományosságra törekedtem. Nem tarthatom magam elé „a teljesség igénye nélkülség” kopott pajzsát. Az elemzésbe így sem kerülhetett be az *idegen szavak használata szabályszegésének, a tilos tükörfordításnak, a szófajtévesztésnek, a „konyhanyelvi” befolyásnak, a rossz/fölös szinonimahasználatnak és körülírásnak s a helyesírási szabályok semmibevevésének* minden egyes példája. Azokat, meggyőződésem,

az elmondottak és megfelelő szakmai tudás birtokában föltétlenül és hiánytalanul föl lehet majd ismerni. A szótár még aprólékosabb földolgozása elsősorban a középiskolai oktatókra vár.

A Jogi iskolai szótár — szakmám, „hatásköröm” korlátai miatt csak a magyar részére gondolok — silány munka. A járatlan utat, segédeszköz-, irodalomszegény állapotunkat tekintve azonban leszögezhetjük: a legrosszabb (jogi) szótár is sokkal többet ér a semminél.

A történetekért, a szótár számtalan fogyatékoságáért nem(csak) az értelmelőt (esetleg az összeállítót, a szerkesztőt) terheli felelősség. Föltehető a kérdés: Miként történhetett meg, hogy a szótár magyar, szlovák és román nyelven lektorálás nélkül (!) látott napvilágot? A munkatársakról közölt adatok csupán ruszin lektor közreműködéséről tanúskodnak... Milyen kiadói koncepcióra vall mindez? Reméljük tehát, hogy lesz még a Jogi iskolai szótárnak második, javított kiadása is!

Jegyzetek

- ¹ Bozóky: Magyar váltójog I—II., Tudományos Gyűjtemény 17—18., Danubia, 1926.
- ² Lásd pl. Kováts Sándor—Szilágyi Ernő: Az akkreditív a nemzetközi szabályozás tükrében. Közgazdasági és Jogi Kiadó, Bp., 1977.
Meznerics Iván: Bankügyletek a szocialista gazdálkodásban. Közgazdasági és Jogi Kiadó, Bp., 1963.
- ³ Bakos Ferenc: Idegen szavak és kifejezések szótára. Akadémiai Kiadó, Bp., 1973.
Györkösy Alajos: Latin—magyar szótár. Akadémiai Kiadó, Bp., 1978.
- ⁴ A polgári perrendtartás magyarázata, Szilberek—Névai szerk. Közgazdasági és Jogi Kiadó, Bp., 1967.
Novák István: Beadványok a polgári perben. Közgazdasági és Jogi Kiadó, Bp., 1974.
- ⁵ Karcsay Sándor: Német—Magyar és Magyar—Német Jogi és Államigazgatási Szótár. Terra, Bp., 1960/63.
- ⁶ Antalfy—Samu—Szabó—Sztóczky: Állam- és jogelmélet. Tankönyvkiadó, Bp., 1973.
- ⁷ Lásd: Idegen szavak és tükörfordítások a jogi nyelvben c. munkámat, Léttünk, 1981/2. sz.
- ⁸ Szabó Imre: A burzsoá állam és jogbölcselet Magyarországon. Akadémiai Kiadó, Bp., 1980., v. Filozófiai Kislexikon. Kossuth Könyvkiadó, Bp., 1976.
- ⁹ Magyar magánjog, Szladits Károly szerk. I—VI., Grill K. K., Bp., 1939/40 (41/42. (III. kötet)
- ¹⁰ Fehérváry Jenő: Magyar magánjog kistükre, I. Bp., 1932.
- ¹¹ Kolosváry Bálint: Magánjog. Stúdium, Bp., 1927.
- ¹² Zachár Gyula: A magyar magánjog alaptanai. Grill Károly, Könyvkiadó Vállalat, Bp., 1912.
- ¹³ Eörsi Gyula: Kötelmi jog. Általános rész. Tankönyvkiadó, Bp., 1980.

- ¹⁴ M. Janković—R. Djurović—R. Janković: *Ekonomsko pravni rečnik, nemačko—srpskohrvatski, Međunarodna politika*, Bgd., 1969.
- ¹⁵ Sömjén Géza: *Magyar—francia jogi, közigazgatási, kereskedelmi és pénzügyi szakszótár*. Bp., 1910.
- ¹⁶ Zlinszky—Reiner: *Magyar magánjog*. Franklin Társulat, Bp., 1899.
- ¹⁷ Vö. a Todorović—Krsmanović—Batalović: *Priručnik za pripremanje pravosudnog ispita. Savremena administracija*, Bgd., 1979., valamint a Fogaras István: *Banküzemtan. Közgazdasági és Jogi Kiadó, Bp., 1980. c. munkákat*.
- ¹⁸ Szentmiklósi Márton: *A római jog institúciói*. Atheneum. Bp.
- ¹⁹ Sárffy: *Magánjogi alapismeretek. Zemplén Vármegye Közönsége*.
- ²⁰ Plósz Sándor: *A magyar váltójog kézikönyve*. Bp., 1895. (Eggenberger-féle kiadás)
- ²¹ *Közgazdasági kislexikon*. Kossuth Kiadó, Bp., 1977.
- ²² Lásd: *Pravni leksikon. Savremena administracija*, Bgd., 1970.
- ²³ *Terminológiai és tartalmi adatok pl. Fogaras i. m.-ben*.
- ²⁴ Névai—Szilbereky szerk., i. m.
- ²⁵ Herczegh Mihály: *Magyar polgári törvénykezési rendtartás*. Franklin Társulat kiadása, Bp., 1901., vagy Kovács Marcel: *A polgári perrendtartás magyarázata*. Bp., 1911.
- ²⁶ Részletesebben lásd: *Az általános (köz)igazgatásról szóló törvény magyar nyelvű fordításának bírálata. Létünk, 1980/6. és A jogi terminológia buktató! II., Magyar Szó, Kilátó, 1980. március 1. c. munkáimat*.
- ²⁷ Brósz—Pólay: *Római jog*. Tankönyvkiadó, Bp., 1976., Zachár i. m., és Fehérváry i. m.
- ²⁸ Térfi Gyula: *Az új polgári perrendtartás*. Bp., 1911.
- ²⁹ I. m. *Létünk, 1980/6.*
- ³⁰ Bővebben lásd: *Fogaras i. m.*
- ³¹ Lásd még: *Szilvássy—Hidas i. m.*
- ³² Véges István: *Angol—magyar külkereskedelmi szótár. Közgazdasági és Jogi Kiadó, Bp., 1974.*
- ³³ Lásd a JSZSZK Hivatalos Lapjának 1978/32. számában közzétett egységes szerkezetbe foglalt törvényszöveg 142. szakaszát.
- ³⁴ Palich Emil: *Magyar—szerbhorvát kézisótár*. Terra, Bp., 1968.
- ³⁵ Szalma József: *A jogszabályok kifejezési technikája. Létünk, 1981/2.*
- ³⁶ *A kötelmi viszonyokról szóló törvény szóhasználatára értelmében ÉSSZERŰ határidő.*
- ³⁷ Bónis György: *Középkori jogunk elemei. Közgazdasági és Jogi Kiadó, Bp., 1972.*
- ³⁸ Apáthy István: *Kereskedelmi jog*. Bp., 1876.
Klupaty Antal: *A magyar kereskedelmi jog kézikönyve*. Atheneum, Bp., 1901.
- ³⁹ Eörsi—Kemenes—Sárándi—Világhy: *Kötelmi jog (különös rész)*. Tankönyvkiadó, Bp., 1981.
- ⁴⁰ Puchta—Récsi: *A római jog rendszere*. Pest, 1862.
- ⁴¹ Masirevits Mihály: *Jogi műszavak magyar—szerb szótára*. Zombor, 1920.
- ⁴² Lásd pl. *Nemzetközi jog*. Haraszi György szerk., Tankönyvkiadó, Bp., 1979.
Babos Kálmán: *Magyarázó szótár*. Bp., 1886.

Diplomáciai és nemzetközi-jogi lexikon. Akadémiai Kiadó, Bp., 1959.
A közszolgálati alkalmazottak jogviszonyai. Ladik Gusztáv feld., Bp., 1908.

⁴⁸ A kötelmi viszonyokról szóló törvény 890. szakasza.

Rezime

Kritika rečnika Školski pravni rečnik

Nedavno je u Novom Sadu objavljen rečnik na pet jezika: na srpskohrvatskom, mađarskom, slovačkom, rumunskom i rusinskom jeziku. Rečnik je namenjen prvenstveno slušaocima srednjeg stručnog obrazovanja pravnog smera a računalo se i na šire interesovanje svih onih koji žele da što bolje savladaju pravnu terminologiju.

Međutim ovaj petojezični rečnik na srpskohrvatsko—mađarskoj relaciji za služi je kritiku, jer otprilike jedna sedmina a to znači oko 300 značenja na mađarskom jeziku zahteva ispravku, dopunu, doterivanje. Doduše tome doprinosi i manjkavost izvorne jezičke strane, ali to ne opravdava ogroman broj netačnosti na mađarskoj jezičkoj strani.

Kritičko ispitivanje sledi abecednu strukturu rečnika, te zapažanja nisu sistematizovana. Usled toga kriteriji se postavljaju po redosledu ispitnih izraza.

Pre svega treba prigovoriti bezrazložnoj i neadekvatnoj upotrebi stranih reči. Tako npr.: „akceptiranje menice” = „akceptál”, „akcija” = „akció”; „kompenzacija” = „kompenzáció”, mada su u ovim slučajevima dati i odgovarajući mađarski izraz: i to u prvom slučaju „váltót elfogad”, u drugom „részvény” a u trećem „beszámítás”.

Nasuprot ovome u nekim slučajevima nisu naznačeni već odomaćeni strani izrazi, kao npr.: „akreditiv” = „akkreditív”, a tek na drugo mesto bi trebalo staviti izraze: „megbízólevél, hitellevél”. Isto tako i kod izraza „analogija” na prvo mesto je trebalo staviti reč „analógia”.

U slučajevima u kojima se za jedan pojam u oba jezika koristi isti — i u jednom i u drugom jeziku potpuno odomaćeni — izraz, kao npr.: „aktiva” = „aktíva”, nije naznačen odgovarajući mađarski izraz: „cselekvő üzleti vagyón”. Isto je i kod izraza „anarhija” = „anarchia”, gde je trebalo dodati i „szervezetlen közállapot”.

Opšteprihvaćenim latinskim izrazima daje se često pogrešan naziv. Tako npr. kod „deklarativnog akta” stoji „kinyilvánító aktus”, a pravilan izraz je „megállapító aktus”, „konstitutívni akt” = „alapító, megalakító aktus”, a trebalo bi „jogalapító aktus”, „autonomija volje” = „akaratónállóság”, a trebalo je „szabad akarat”.

Primer površnog prevoda je što se „poslovna banka” označava kao „ügyviteli bank”, a pravi naziv je „üzleti bank”.

Nesigurnost se ispoljava u korišćenju izraza „lakhely” i „tartózkodási hely”, mada je opšte poznato da ova dva pojma treba razlikovati i da je „lakhely” = „prebivalište”, a „tartózkodási hely” = „boravište”. Nesigurnost se pojavljuje i kod određivanja značenja termina „nadležnost”. Npr. „delegacija nadležnosti” je preveden kao „hatáskör, illetékesség átruházása”, a pravilno je „hatáskör-átruházás”.

Svojevoljno izražavanje predstavlja prevod izraza „virmanski ček” kao „utalványos csekk”, jer pravi izraz je „elszámolási csekk”. Isto tako nisu tačna značenja osnovnih pojmova čekovnog prava, kao što su indosament, indosant, indosatar.

Nedovoljno poznavanje mađarskih pravnih termina dokazuje i prevod izraza „depozit po viđenju” kao „láttamozási depozitum”, a pravi naziv je „látra szóló letét”. Ili izraz „izgubljena dobit” koji u prevodu glasi „elvesztett nyereség”, a odgovarajući termin je „elmaradt haszon”. U ovu grupu spada i prevođenje izraza „unitarna država” kao „egyesült állam”, a pravilan izraz je „egységes állam”.

Treba prigovoriti i značenju izraza „poslovna jedinica” kao „üggyviteli egység”. Naime, bezrazložno je zanemaren izraz „tevékenységi egység”, koji je sadržan u čl. 448 Zakona o udruženom radu i koji istiskuje neadekvatne izraze „üggyviteli egység” i „gazdálkodási egység”.

Primer nepotrebnog ređanja više značenja jednog izraza je kod reči „kapa-para”. Na mađarskoj strani samo izraz „foglaló” odgovara, dok „előleg” i „felpénz” imaju drugo značenje.

O uticaju običnog, svakodnevnog jezika svedoči prevod izraza „causa” kao „okozat, okság, okszerű”, a odgovarajući stručni izrazi su „causa” = „jogalap” i „titulus” = „jogcím”, ali ova dva mađarska stručna izraza nisu našla mesta u rečniku. Isti je slučaj kod izraza „ostava”, gde je pored pravilnih izraza „letét, letétemény” navedeno je i značenje iz svakodnevnog govora „élelőkamra” = „premnica za hranu”.

Pravi promašaj je za „smrtnu kaznu” reći da je to „halálos ítélet” = „smrtna presuda”. Ili za „neformalne pravne poslove” reći da je to „magánjogi ügylet”, a pravi izraz je „alakzerűtlen ügylet”.

Neshvatljiva greška je da se „stranačka legitimacija” označava kao „pártigazolvány”.

Povodom činjenice da je za izraz „odbiti” dato netačno rešenje „visszautasít” a trebalo bi da stoji „clutasít”, daje se podrobna analiza izraza „odbiti” i „odbaciti”.

Rečnik ne doprinosi pravilnom shvatanju pojma „zajam” i „posluga”, pošto je i za izraz „posluga” označen termin „kölcsön”, a u stvari se radi o „haszonkölcsön”-u.

Nedovoljno razlikovanje pojmovne sadržine pojedinih termina dovodi do toga da se pored pravilnog izraza predlaže i takav termin, koji spada u domen nekog drugog pravnog odnosa. Tako npr. kod izraza „poverilac” pored ispravnog termina „hitelező” naznačen je i „megbízó”, a to odgovara „komitentu, konsignantu ili naredbodavcu, nalogodavcu, vlastodavcu”.

Pod odrednicom „pravo” izraz „akcesorno pravo” nije „kiegészítő jog”, nego „járulékos jog”, „bankarsko pravo” nije „pénzügyi jog”, nego „bankjog”, „prirodno pravo” nije „eredeti jog”, nego „természetes jog”, „subjektivno pravo” nije „személyi jog”, nego „alanyi jog”.

„Pretpostavka” nije „feltevés, feltételezés” nego „vélelem”, „garantni rok” nije „szavatolt határidő”, nego „szavatossági idő”.

Prouzrokuje zabunu nedozvoljena upotreba sinonima kao kod termina „rok” kao „határidő, határnap”, jer „rok” je „határidő”, a „ročište” je „határnap”.

„Tumačenje”, pod ovom odrednicom pojedine pododrednice nisu tačno označene na mađarskom jeziku.

Kod institucije ugovora pokazuje se čitav niz netačnosti termina za pojedine vrste ugovora.

Treba istaći da su uz pojedine pojmove date stručne analize.

Na kraju istaknuta je nada da će se pojaviti i drugo, ispravljeno izdanje ovog rečnika, koji će tada u pravom smislu ostvariti istaknuti cilj.

Summary

Review of the School Law Dictionary

Not long ago a dictionary was published in Novi Sad on five languages: serbocroatian, hungarian, slovakian, romanian, and ruthenian. The dictionary is intended to the students of law high school but also to those who have intentions to become acquainted with law terminology.

Even though the intention of the authors were good the serbocroatian-hungarian dictionary deserves criticism. As much as 300 terms have the wrong hungarian meaning — need corrections, or need to be completed — which happens to be the one seventh part. Even though the major problem is the lack of the original language it is no excuse for the unadequate hungarian terms.

Critical analysis follows alphabetical order, so the observed facts are not systematic. Also the criterions are applied for each term as they come in order.

It has to be pointed out that some terms are completed by professional analysis.

At the end of the review the author expresses his hope that soon it will appear a corrected publishment of this dictionary, realising the original purpose for which it stands.